

<https://cnp.me/predstave-item/princeza-ksenija-od-crne-gore/>

Radmila Vojvodić – PRINCEZA KSENIJA OD CRNE GORE

izgnanička tugovanka doma Petrovića

Reditelj izrazito modernog i urbanog senzibiliteta Radmila Vojvodić, napisala je svoju prvu dramu – "Princeza Ksenija od Crne Gore". Jednostavnu, gotovo asketičnu dramu, freskoliku, u nekoliko poteza postavljenu, satkanu od jakih karaktera, izgnanstva, čežnje za domovinom i smrti."

reditelj – Radmila Vojvodić

scenografija arh. – Slobodan Mitrović

kostimograf – Boris Čakširan

kompozitor – Žarko Mirković

lektor – Veljko Mićović

Uloge:

Princeza Ksenija u osamdesetoj godini – Mira Stupica

Princeza Ksenija od tridesetšest do četrdeset godina – Varja Đukić

Knjeginjica Ksenija, neudata – Aleksandra Guberinić, Gorana Marković

Kralj Nikola – Mihailo Janketić

Kraljica Milena – Đurđija Cvetić

Prestolonasljednik Danilo – Mladen Nelević

Princeza Vjera – Žaklina Oštir

Knjažević Mirko – Igor Filipović, Pavle Ilić

Vukmanović – Gojko Baletić, Slobodan Marunović

Ilija Bjeloš – Milo Miranović

Šoć – Branimir Popović

Major Kloz – Slobodan Marunović, Marko Ajvaz, Srđan Graho-vac

Premijera: 10. II 1994. Cetinje (koprodukcija: Kraljevsko pozorište Zetski dom – Republički centar za kulturu)

Premijera: 5. X 1997. Podgorica (koprodukcija: Kraljevsko pozorište Zetski dom – Crnogorsko narodno pozorište)

Nagrade: Velika nagrada CNP za 1999. godinu, Miri Stupici.

Kroz prošlost do izlječenja

Katarzično dještvo bilo je prisutno prilikom svakog izvođenja predstave „Princeza Ksenija od Crne Gore“, publika je precizno osjećala i proživljavala sa glumcima ovaj svojevrsni ritual pročišćenja. Tekst, rediteljski postupak, gluma, scenografija, muzika - sve je bilo postavljeno u kompaktnu cjelinu i disalo je jednim dahom. Pozorište, Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ na Cetinju i „Princeza Ksenija od Crne Gore“, kako je gordo zvučalo tih dana.

<https://www.pobjeda.me/clanak/kroz-proslost-do-izlječenja>

POBJEDA, autor: Rajko Radulović, 28.10.2021.

Predstava Princeza Ksenija od Crne Gore

Odavno je jasno da slika načina života na Balkanu koju zamišlja (projektuje, sugerise) Evropa, pa i svijet, i ona koju živimo u velikom je mimoilaženju i disbalansu. Čak se može reći da trenutno imamo vrlo malo dodirnih tačaka sa „ostalim dijelom planete“.

Neusaglašenost, nekompaktibilnost, nerazumijevanje... riječi koji se sve češće koriste u javnom diskursu - „Gordijev čvor“ u koji smo zapleteni. Evropi (a i ostatku svijeta), je sigurno nejasno zašto se iznova i iznova, glorifikuju anahroni koncepti koji imaju čak i odlike mitskih formi, naročito poslije ratova, stradanja i trauma 90-ih godina. Mitska paradigma je referenca kojom se vode i tvorci i nosioci takvog promišljanja, nema tu mjesta za činjenice, apriori se prihvataju stavovi koji u sebi imaju čak elemente magijskog pa i fantastičnog - i Tolkin bi imao dosta posla kod nas, da je kojim slučajem živ. Mitovi su upravo zbog toga i privlačni, ali i opasni, zavisi od načina na koji su i prema kome plasirani.

Mi trenutno živimo u državi koja je istraumirana, možemo reći da živimo u Traumatologiji, a ne u Crnoj Gori. Sve manje smo država; imamo zastavu - prečesto gori, imamo i himnu – pola parlamenta ne ustaje na intoniranje, imamo i Ustav – gazi se bukvalno i simbolički, imamo Vladu – ne podržava je parlamentarna većina (vlast), imamo premijera koji bi trebao da predstavlja državno jedinstvo – potencira vjersko jedinstvo. Može se reći da mi negujemo stare traume, nove zalivamo suzama od šok bombi, dima suzavca i gumenih metaka – plaćajući dodatnih pola miliona eura (naših para) policajce za dobro „odrađen“ posao. Sljedećom prilikom će zbog stimulansa sigurno biti preciznija i obilnija upotreba „vaspitnih sredstava“. I tako... jedna idilično – lirska, raspjevana jesenja idila u našoj Traumatologiji.

Zaobilaženje bolnih i neispričanih trenutaka postaje opšte mjesto unutar kojeg nastaje bolest društva. Dakle, za društvo bi trebalo biti ljekovito, suočiti se sa traumama. Da bih napravio mali „otklon“ od sumorno-idilično-lirske stvarnosti, podsjetiću naše drage čitaoce na jednu pozorišnu (ljekovitu) predstavu koja svakako ima veze sa temom. Ovo iz razloga jer je pozorište medij-prostor koji daje mogućnost da se kolektivni nemir ili trauma, ispolji i

prezentira na najbolji mogući način, istovremeno blagotvorno djelujući na gledaoca u svakom smislu.

Kroz sjene prošlosti do izlječenja

Koliko je samo simbolike bilo u ponovnom „uzdizanju“ Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“ 11. februara 1994. godine, pozorišta koje je bilo zaboravljeno, prepušteno zubu vremena, samom sebi. Nakon skoro četiri decenije tišine, scena je oživjela „povratkom crnogorske kraljevske porodice Petrović iz egzila“, makar kroz priču, premijerom predstave „Princeza Ksenija od Crne Gore - Izgnanička tugovanka doma Petrovića“, rađene po tekstu i režiji Radmile Vojvodić.

Po Aristotelu, umjetnost se na specifičan način bavi pojedinačnim, koje se probija do opšteg, kroz određeni postupak transformacije. Individua i individualno postaje ujedno i simbol opšteg. Bitna stvar u svakoj predstavi je sklop događaja kao i karakteri (lica). „Princeza Ksenija od Crne Gore“ je suočavanje publike sa strahom, nepravdom, nasiljem, traumom i bolom karaktera na sceni, put kroz sjene prošlosti do katarze u najčistijem obliku. Rijetke su predstave koje uspijevaju da „prebace rampu“, nevidljivu liniju koja razdvaja glumačku igru od publike. „Princeza Ksenija od Crne Gore“ bila je mnogo više od predstave, i da bi je razumjeli potrebno je sagledati društveni kontekst vremena u kojem je nastala. Cetinje je tih godina bilo svijetla tačka, svjetionik u mraku velikosrpske nacionalističke histerije, mjesto sa kojeg je krenuo suverenistički i antiratni pokret, a predstava je na svoj način, nesumnjivo, dala dodatni zamah i nadu ideji o „novoj“ Crnoj Gori. Od samog početka, oko sebe je stvorila oreol magije, nestvarnog, subverzivnog, jer je kroz priču princeze Ksenije na jedan ubjedljiv način ponuđen pogled na tešku istorijsku, nacionalnu i državnu traumu. Istovremeno je i ispunjavala misiju angažovanog pozorišta, koje osvještuje, edukuje, oplemenjuje, pokazujući da riječ i istina trebaju da se čuju ma koliko teško bilo.

Radmila Vojvodić, najavljujući premijeru u „Monitoru“ od 21. januara 1994. godine, između ostalog, govori i atmosferi na Cetinju: „...To je više nego dirljivo. Puno njih nastoji da pomogne, čak i mladi ljudi sa kojima se družimo ovdje, slučajni sagovornici sa ulice ili iz kafane. Mislim da je dirljivo da će Zetski dom prvi put poslije 40 godina imati predstavu na stalnom repertoaru i što će to biti baš ova predstava o princezi Kseniji“.

Katarzično dejstvo bilo je jako prisutno prilikom svakog izvođenja predstave, publika je precizno osjećala i proživljavala sa glumcima ovaj svojevrsni ritual pročišćenja. Tekst, rediteljski postupak (estetika i poetika), gluma, scenografija, muzika - sve je bilo postavljeno u kompaktnu cjelinu i disalo je jednim dahom. Pozorište, Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ na Cetinju i „Princeza Ksenija od Crne Gore“, kako je gordo zvučalo tih dana. Prilikom ulaska na scenu Miše Janketića (kralj Nikola), publika u sali je ustajala, ovo svakako nije bio akt pozorišne naivnosti, već svojevrsna demonstracija podrške i bunta, aktivne emocionalne razmjene, potvrda rušenja nevidljive barijere između glumca i publike. Poruka koja govori: odlično se razumijemo, isto osjećamo, iste nas stvari bole, istim stvarima težimo... Publika je pratila predstavu u nestvarnoj tišini - sleđena. Toliko „gusta“, skoro da se mogla opipati, prekidana je uzdasima i jecajima, koji su je dodatno pojačavali. Pozorište je postajalo utočište, pokret otpora, mjesto ohrabrenja, mjesto promišljanja (ovo bez imalo patetike), „glad za pobunom protiv stvarnosti“, a Cetinje i Kraljevsko pozorište „Zetski dom“, mjesto svojevrsnog hodočašća.

Bio sam dio grupe mladih ljudi, kako je kazala prof. Radmila Vojvodić - koja je od početka bila uz ekipu predstave, onako, da im se „nađemo pri ruci“ u tim smutnim vremenima. Bili smo u foajeima i holovima „Zetskog doma“ tokom proba, ispred samog pozorišta, ulici, kafani... Nakon proba čitali tekst, kako bi glumci „uhvatili“ cetinjski akcent i dijalekat. Isti oni koji su nakon premijere ispred pozorišta, dugo, dugo oćutali tek odgledanu premijeru. A u srcu i duši - oluja: velika tuga, bijes, sreća, nada, sve smiješano, a tako jasno i čisto!

„Princeza Ksenija od Crne Gore“ je gostovala na Sterijinom pozorju u Novom sadu pred prepunom salom i osvojila dvije nagrade. Kvalitet se nije mogao osporiti. Izvedena je i u Beogradu u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, i pored prijjetnji da će biti prekinuta. A trebalo je otići tamo... u ono vrijeme.

Nesporna činjenica: godinu dana nakon premijere Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ je i formalno pravno obnovljeno. Princeza Ksenija je za života bila veliki poklonik umjetnosti, podržavala je „Zetski dom“ uvijek i bez razmišljanja.

Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ je na kraju 20. vijeka uz pomoć „Princeze Ksenije od Crne Gore“ ponovo zablitalo u punom sjaju. Kroz sjene prošlosti do ponovnog obnavljanja.

Preuzeto sa Facebook stranice Kraljevskog pozorišta "Zetski dom", objavljeno 17. aprila 2020.

Autor: Rajko Radulović, dramaturg Kraljevskog pozorišta "Zetski dom"

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1978158998975962&id=118870438238170

Princeza Ksenija od Crne Gore

– Kroz sjene prošlosti do katarze –

Koliko je samo simbolike bilo u ponovnom „uzdizanju“ Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“ 11. februara 1994. godine, pozorišta koje je bilo zaboravljeno, prepušteno zubu vremena, samom sebi. Nakon skoro četiri decenije tišine, scena je oživjela „povratkom crnogorske kraljevske porodice Petrović iz egzila“, makar kroz priču, premijerom predstave „Princeza Ksenije od Crne Gore - Izgnanička tugovanka doma Petrovića“, rađene po tekstu i režiji Radmile Vojvodić u koprodukciji Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“ i Republičkog centra za kulturu.

Direktor projekta je bio Branislav Žaga Mićunović.

Uloge su tumačili:

Mira Stupica – Princeza Ksenija u osamdesetoj godini

Varja Đukić – Princeza Ksenija u dobi od tridesetšest do četrdeset godina

Aleksandra Guberinić, Gorana Marković – Knjeginjica Ksenija

Miša Janketić – Kralj Nikola

Đurđija Cvetić – Kraljica Milena

Mladen Nelević – Prestolonasljednik Danilo

Žaklina Oštir – Princeza Vjera

Igor Filipović, Pavle Ilić – Knjažević Mirko

Gojko Baletić, Slobodan Marunović – Savo Vukmanović

Milo Miranović – Ilija Bjeloš

Branimir Popović – Pero Šoć

Slobodan Marunović, Marko Ajvaz, Srđan Grahovac - Major Kloz.

„Princeza Ksenija od Crne Gore“, bila je mnogo više od od predstave, i da bi je razumjeli potrebno je sagledati društveni kontekst vremena u kojem je nastala. Cetinje je tih godina bilo svijetla tačka, svetionik u mraku velikosrpske nacionalističke hysterije, mjesto sa kojeg je krenuo suverenistički i antiratni pokret, a predstava je na svoj način, nesumnjivo dala dodatni zamah i nadu ideji o „novoj“ Crnoj Gori. Od samog početka, oko sebe je stvorila oreol magije, nestvarnog, suverzivnog, jer je kroz priču princeze Ksenije na jedan ubjedljiv način, ponuđen pogled na tešku istorijsku, nacionalnu i državnu traumu. Istovremeno je i ispunjavala misiju angažovanog pozorišta, koje osvještuje, edukuje, oplemjenjuje, pokazujući da riječ i istina trebaju da se čuju ma koliko teško bilo.

Radmila Vojvodić, najavljujući premijeru u „Monitoru“ od 21. januara 1994. godine, između ostalog, govori i atmosferi na Cetinju: „...To je više nego dirljivo. Puno njih nastoji da pomogne, čak i mladi ljudi sa kojima se družimo ovdje, slučajni sagovornici sa ulice ili iz kafane. Mislim da je dirljivo da će Zetski dom prvi put poslije 40 godina (možda to nije precizan podatak) imati predstavu na stalnom repertoaru i što će to biti baš ova predstava o princezi Kseniji”.

O samom radu na tekstu, koji je kroz iščitavanja arhivskih dokumenata, memoarske građe, trajao godinu dana, prepoznala je dva aspekta od kojih je došlo interesovanje za princezu Kseniju: „Postoje dva aspekta iz kojih može da se gleda. Jedan je onaj koji slijedi misao i neki kreativni izazov iz određene teme, teme egzila dinastije Petrović i 1918. kao godine prestanka postojanja jedne države, u ovom slučaju Crne Gore. Istoriografski i u kontekstu aktuelnog vremena iz kojeg pravim to istraživanje. Drugi je aspekt koji je više dramaturški, teatrološki prije svega, spisateljski koji pokušava da tu istoriografski korumpiranu istorijsku priču koju ja istraživanjem fakata istorijskih uspijevam da sklopim i razobličavam ujedno, u kojem odlučujem da posmatram stvar iz vizure žene koja se objektivno iz istorijskih fakata nameće sa određenim jasnim političkim stavom, akcijom, aktivnošću političkom, angažmanom u tim svim okolnostima i ujedno čija mi pozicija u jednom vremenu koje je dezorjentisano u svakom smislu, u smislu humanosti, s obzirom na rat koji se dešava na ovim prostorima, s obzirom na taj velikosrpski atak koji se takođe politički dešava u Crnoj Gori, s obzirom na te istorijske koincidencije biva blizak, biva identifikujući na neki način...”

Po Aristotelu, umjetnost se na specifičan način bavi pojedinačnim, koje se probija do opšteg, kroz određeni postupak transformacije. Individua i individualno, postaje ujedno i simbol opšteg. Bitna stvar u svakoj predstavi je sklop događaja kao i karakteri (lica). “Princeza Ksenija od Crne Gore” je suočavanje publike sa strahom, nepravdom, nasiljem i bolom karaktera na sceni, put kroz sjene prošlosti do katarze u najčistijem obliku. Rijetke su

predstave koje uspijevaju da “prebace rampu”, nevidljivu liniju koja razdvaja glumačku igru od publike.

Katarzično djejestvo bilo je jako prisutno prilikom svakog izvođenja predstave, publika je precizno osjećala i proživljavala sa glumcima ovaj svojevrsni ritual pročišćenja. Tekst, rediteljski postupak (estetika i poetika), gluma, scenografija, muzika - sve je bilo postavljeno u kompaktnu cjelinu i disalo je jednim dahom. Pozorište, Kraljevsko pozorište “Zetski dom” na Cetinju i “Princeza Ksenija od Crne Gore”, kako je gordo zvučalo tih dana.

Prilikom ulaska na scenu Miše Janketića (kralj Nikola), publika u sali je ustajala, ovo svakako nije bio akt pozorišne naivnosti, već svojevrsna demonstracija podrške i bunta, aktivne emocionalne razmjene, potvrda rušenja nevidljive barijere između glumca i publike. Poruka koja govori: odlično se razumijemo, isto osjećamo, iste nas stvari bole, istim stvarima težimo...

U jednom od intervjuja, direktor projekta prof. Branislav Žaga Mićunović je izjavio: “Uvjerljivost koju je ostvario glumački ansambl sa tako značajnim imenima i značajnim kreacijama bitno doprinosi da se predstava doživljava neposredno i da vas čvrsto veže. Suze koje izaziva reakcija su, vjerujem, suze koje nikada nijesu pokazane, koje su dugo, dugo skrivane”.

Publika je pratila predstavu u nestvarnoj tišini- sleđena. Toliko “gusta”, skoro da se mogla opipati, prekidana je uzdasima i jecajima, koji su je dodatno pojačavali. Pozorište je postajalo utočište, pokret otpora, mjesto ohrabrenja, mjesto promišljanja (ovo bez imalo patetike), “glad za pobunom protiv stvarnosti”, a Cetinje i Kraljevsko pozorište “Zetski dom”, mjesto svojevrsnog hodočašća.

Zašao sam u ličan ton, neke priče moguće je jedino tako ispričati. Teško je naći taj “čuveni” omjer subjektivnog i objektivnog. Jer... bio sam dio grupe mladih ljudi, kako je kazala prof. Radmila Vojvodić - koja je od početka bila uz ekipu predstave, onako, da im se “nađemo pri ruci” u tim smutnim vremenima. Bili smo u foajeima i holovima “Zetskog doma” tokom proba, ispred samog pozorišta, ulici, kafani... Nakon proba čitali tekst, kako bi glumci “uhvatili” cetinjski akcent i dijalekat. Isti oni koji su nakon premijere ispred pozorišta, dugo, dugo otčutili tek odgledanu premijeru. A u srcu i duši - oluja: velika tuga, bijes, sreća, nada, sve smiješano, a tako jasno i čisto!

“Princeza Ksenija od Crne Gore” je gostovala na Sterijinom pozorju u Novom sadu pred prepunom salom, i osvojila dvije nagrade. Kvalitet se nije mogao osporiti. Izvedena je i u Beogradu u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, i pored prijetnji da će biti prekinuta. A trebalo je otići tamo... tada.

U beogradskom časopisu “Vreme” napisano je sljedeće: “U Crnoj Gori, u kojoj se već godinama ne može govoriti o bilo kakvom pozorišnom životu, dogodila se predstava “Princeza Ksenija od Crne Gore”, kažemo dogodila se, jer je i sam njen nastanak bio neobičan, a tromesečni život na sceni i reakcija koju izaziva u uvek punoj sali izdigla je predstavu iznad pozorišta i običnog teatarskog čina.”

Na mnogo direktnih i indirektnih načina predstava je uticala na crnogorsku kulturu, ako hoćete, društvo uopšte, i svakako zaslužuje dublju i ozbiljniju analizu po svim slojevima. Na svoj način bila je anticipacija i za ono što će se desiti 21. maja 2006. godine, dosanjani san!

Nesporna činjenica je: godinu dana nakon premijere Kraljevsko pozorište “Zetski dom”, i formalno pravno obnovljeno.

Princeza Ksenija je za života bila veliki poklonik umjetnosti, podržavala je “Zetski dom” uvijek i bez razmišljanja.

Kraljevsko pozorište “Zetski dom” je na kraju 20. vijeka uz pomoć “Princeze Ksenije od Crne Gore” ponovo zablistalo u punom sjaju. Kroz sjene prošlosti do ponovnog obnavljanja.

<http://www.varjadjukic.com/index.php/teatar/princeza-ksenija-od-crne-gore>

Reditelj: Radmila Vojvodić

Scenografija: Slobodan Mitrović

Kostimograf: Boris Čakširan

Kompozitor: Žarko Mirković

Lektor: Veljko Mićović

Igraju:

Princeza Ksenija u osamdesetoj godini: Mira Stupica

Princeza Ksenija od tridesetšest do četrdeset godina: Varja Đukić

Knjeginjica Ksenija, neudata: Aleksandra Guberinić, Gorana Marković

Kralj Nikola: Mihailo Janketić

Kraljica Milena: Đurđija Cvetić

Prestolonasljednik Danilo: Mladen Nelević

Princeza Vjera: Žaklina Oštir

Knjažević Mirko: Igor Filipović, Pavle Ilić

Vukmanović: Gojko Baletić, Slobodan Marunović

Ilija Bjeloš: Milo Miranović

Šoć: Branimir Popović

Major Kloz: Slobodan Marunović, Marko Ajvaz, Srđan Grahovac

